

Memorandum

Gemeenteraadsverkiezingen 2024

Natuurpunt Toeteleer Kortesseem

contact geertkempeneers@skynet.be tel 0478 49 31 40

Kortesseem mag fier zijn op een rijke natuur

Greenspot Zammelen is wijd en zijd bekend om zijn wandelpaden en bloesems in het voorjaar. Nietelbroeken balanceert met zijn natuurrijkdom tussen Haspengouw en de Kempen. Daartussen fungeert het Belle Vue-bos als een groene long in een gebied dat al van oudsher meer landbouwgebied dan bos telt. Het Agentschap Natuur en Bos beheert het Jongenbos in het noorden van de gemeente.

Niet enkel de gemeente investeerde de laatste jaren in behoud en herstel van natuur, maar ook een aantal organisaties waaronder Natuurpunt zetten zich in voor de bescherming en versterking van onze natuur. Tussen Vliermaal, Guigoven en Neerrepen staat Limburgs Landschap in voor het natuurgebied Eggertingen, in het stroomgebied van de Lerebeek. Organisaties als de Nationale Boomgaardenstichting en Fruitdas zijn onder meer op ons grondgebied actief in de aanleg en beheer van een voor Haspengouw karakteristiek stukje landschappelijk erfgoed, de hoogstamboomgaarden.

Organisaties als De Wroeter en De Alverberg* pionieren al jaren op het gebied van agro-ecologische landbouw met een sterke sociale component. De gemeente Kortesseem mag zich ook een pluim op de hoed steken met de verwezenlijking van het Hemelpark, een kindvriendelijke recreatiezone op loop- en fietsafstand van de dorpskern, op de rand van het Belle Vue-bos. En de rioleringswerken in de deelgemeentes zullen zeker bijdragen tot betere waterkwaliteit in onze beken.

Tijd dus om op onze groene lauweren te rusten?

Neen. Want de wereld stopt niet aan onze gemeentegrenzen.

De waterbom van 2021 en de opeenvolgende droogtes drukken ook ons met de neus op de gevolgen van de klimaatverandering. De leefbaarheid van onze dorpen, de biodiversiteit en onze gezondheid staan op het spel. De huidige aanpak van onze landbouw met fruitteelt en kleinfruitteelt vereist een verhoogde inzet van pesticiden en opname van grondwater. Het stikstofbad loopt over. Dat werd duidelijk met de gerechtelijke beslissing om geen megakippenstal te vergunnen in Kortesseem. Stikstof en ammoniak zijn niet enkel schadelijk voor bomen en planten in het nabije Belle Vue-bos, maar ook de gezondheid van mens en dier in de wijde omgeving.

Het moet en het kan anders en beter

Het ecosysteem is toe aan een grondig herstel. Dat herstel kan op de rails gezet worden met een daadkrachtig klimaatbeleid en natuurbeleid. In onderstaande tekst schuiven wij een aantal concrete actiepunten naar voor. Wij met Natuurpunt zijn daarvoor de pleiters met woord en daad op het terrein, samen met onze partners. Natuurpunt is vaak een belangrijke investeerder in de gemeente die mee bijdraagt aan waterberging en integraal waterbeleid, CO₂-vastlegging en klimaatbuffering zowel bij bossen als bij natte graslanden, een aangename leefomgeving, extra biodiversiteit. Als vereniging mobiliseert ze burgers via constructieve projecten tot betrokkenheid bij wat er in hun gemeente gebeurt, de plaatselijke horeca en bed-and-breakfast-ondernemers kansen geeft om te ondernemen, ...

De gemeente/stad mag zich in dit streven niet onbetuigd laten. Alleen zo kan Kortesseem prat gaan op de eretitel dat het de Poort is van Haspengouw, en toegangspoort tot het Hart van Haspengouw.

namens team Toeteleer
Anita Castro

voorzitter

I. Naar een robuust natuurnetwerk

Realiseer met natuurverbindingen een sterk geheel van natuur-, bos- en valleigebieden

In 2023 werd een nieuwe wandelverbinding gerealiseerd tussen Zammelen en Jesseren en tussen het dorp van Kortessem en het Hemelpark. Natuurpunt Toeteleer wil de komende tijd prospecteren of er vanuit het natuurgebied Zammelen ook een wandelverbinding kan gerealiseerd worden met natuurgebied Eggertingen en het Bellevue Bos.

Maak in overleg met de natuurverenigingen en andere belanghebbenden een inventaris van knelpunten en nieuwe mogelijkheden voor natuurverbindingen in de gemeente en onderneem de gepaste acties.

Overleg met eigenaars eens het traject is uitgestippeld en kies met Natuurpunt voor trage wegen en voor heropening waar die ten onrechte zijn afgesloten. Zorg voor natuurkwaliteit met natuur- en landschapsherstel langs het traject. Voorzie een budget voor inrichtingskosten en realiseer een of meerdere veilige oversteekplaatsen van de N20 Hasselt-Tongeren.

Voorzie aanvullende gemeentelijke subsidies zodat gronden aankopen om nieuwe natuurgebieden te realiseren voor Natuurpunt mogelijk wordt. Dat leidt door het beschikbaar komen van restfinanciering tot de mogelijkheid om de Vlaamse aankoopsubsidies maximaal te gebruiken. Een relatief kleine gemeentelijke inbreng resulteert zo in een groot effect.

Realiseer in elke deelgemeente verbrede, kiezelvrije wegbermen in ecologisch maaibeheer, met insecten- en bijenhotel. Kies voor een plek in of nabij de dorpskern, bij fiets- of wandelpaden. Ga samenwerking aan met landbouwers en particulieren.

Beperk verkeer en recreatiedrukke in lokale gebieden

De toename van toerisme en recreatie in onze regio is economisch een welgekome input, maar zet ook (te) veel druk op de natuur. Om dit blijvend in goede banen te leiden zijn er een aantal acties nodig.

Maak een verkeerstelling en -analyse van verkeer op lokale wegen en neem maatregelen waar er overdruk is bv. 'enkel toegelaten plaatselijk verkeer' in de dorpskom en op lokale wegen met beperkte breedte

Stimuleer wandel- en fietsgebruik en weer grotere events en rally's met motortvoertuigen.

Responsabiliseer organisatoren voor het opruimen van achtergelaten zwerfvuil.

Sensibiliseer en begeleid de uitbaters van scootertrips in de overschakeling van benzinemotors naar elektrisch.

Weer auto's en verbied (meerdaags) parkeren van campers langs lokale wegen.

Handhaaf een vliegverbod boven woonkernen, stiltegebieden en natuurgebieden.

Geef bovenlokale infrastructuur voor feesten en evenementen een plaats op bedrijventerreinen met voldoende groen en parkeerplaatsen (zie bijv. De Reisduif op het bedrijventerrein Hoeselt). Ze horen immers niet thuis in de dorpskom of aan de rand van waardevolle en kwetsbare natuur en agrarisch gebied.

Herstel de natuurkwaliteit met natuur- en landschapsherstel

De Europese natuurherstelwet is een hefboom met maatregelen en doelstellingen om tegen 2030 20 % van de gedegradeerde natuur te herstellen. In alle Kortessemsse deelgemeentes waren we de afgelopen jaren getuige van: rooien van hagen, kappen van houtkanten en bomen, scheuren van (historisch) grasland, opruimen van restperceeltjes ten voordele van grootschalige landbouw en bodemuitputtende sierheesterteelt, afstromen van nitraat in beken, rooien (en niet vervangen) van hoogstamboomgaarden, verwaarlozing van de voor Haspengouw typische smeedijzeren weidehekkens (*briers*)...

Organiseer een nulmeting van alle KLE's op het grondgebied en start een actie voor herstel en heraanleg met duidelijke streefdoelen en evaluaties waarover gecommuniceerd wordt naar bevolking en belanghebbenden.

Continueer het subsidiesysteem voor 'Aanleg en onderhoud van KLE' (Kleinschalige Landschapselementen) met een substantiële verhoging van het budget. Communiceer en promoot dit systeem via alle mogelijke kanalen (nu zelfs niet op de gemeentelijke website) en rapporteer over de resultaten na een duidelijke resultaatsverbintenis.

Voorzie een budget ter (co)financiering voor het uitbesteden van de werken in hoogstamboomgaarden (achterstallige snoei en bijplanten van afgestorven exemplaren).

Zet in op bosuitbreiding (cfr. acties van Bollenbos in Hoeselt en Alken) en bescherm bomen en bossen buiten groene bestemmingen.

Zet in op biodiversiteit

De laatste jaren neemt de biodiversiteit - de verscheidenheid aan levende organismen op onze planeet - drastisch af, vooral door menselijke activiteiten zoals vernieling van habitats, veranderingen in landgebruik, vervuiling en klimaat. Biodiversiteit zorgt voor schone lucht, fris water, een goede kwaliteit van de bodem en de bestuiving van gewassen. Het helpt om klimaatverandering te bestrijden en ons eraan aan te passen en het vermindert de impact van natuurrampen. Eenieder kan bijdragen aan het herstel van biodiversiteit, ook de lokale overheid.

Zorg voor aanleg van publieke plaatsen met inheemse soorten en bloemen en ban pesticiden.

Stimuleer vergroening en ecologisch beheer van privé-tuinen.

Neem maatregelen voor het behoud en de terugkeer van soorten bvb voorzien van nestplaatsen voor vleermuizen en zwaluwen, aanleggen van poelen voor de kamsalamander, plaatsen van nestkasten voor de steenuil, organiseren van paddenoverzet, acties voor de terugkeer van akkervogels zoals Kievit en veldleeuwerik.

Zorg voor minder dierlijke verkeersslachtoffers door het reduceren van doorgaand en sluipverkeer en plaats verkeersborden voor oversteek van ree, das en ander wild (bvb op de Bissemstraat 'Kriezel' in Zammelen).

Zorg voor aangepaste verlichting die de biodiversiteit niet schaadt. Hanteer hierbij het principe 'geen verlichting waar het kan, enkel licht waar en wanneer het moet'.

II. Naar een grondige herwaardering van water

Haspengouw is één van de gebieden in Vlaanderen waar het grondwaterpeil de laatste jaren spectaculair is gedaald. Zelfs na langdurige regenperiodes blijft het grondwaterpeil veel te laag. Uit cijfers van Water Land Schap (2018) blijkt dat Kortesseem kampioen is in het oppompen van grondwater. Dit is nefast voor onze natuur en het behoud van de biodiversiteit. Hier zijn dringend ingrijpende maatregelen nodig.

Draag zorg voor ons grondwater

Maak voor elk waterwinningsgebied een inventaris in een openbaar register met oppomppunten, met informatieplicht naar burgers en belanghebbende natuurverenigingen.

Maak tegelijkertijd een gebiedsdekkende inventaris van drainagenetwerken in agrarisch gebied.

Vraag de Ruimteraad of zijn opvolger) advies hoe de bestaande informatie kan ingezet worden als eerste stap naar een coherent beleid.

Ga voor vernatting in de publieke en de private ruimte

Bepaal het totale effectief te verwezenlijken onthardingsareaal in functie van een duidelijk, contoleerbaar resultaat. Splits de doelstelling op in resultaten die men wil behalen binnen de bestemmingscategorie landbouw enerzijds en bij openbare werken in de (stedelijke) publieke ruimte anderzijds, en neem de gepaste maatregelen om dit te realiseren.

Kies waar mogelijk voor infiltratie en wadi's in de publieke ruimte en sensibiliseer zo voor het belang van waterbuffering en vernatting.

Ondersteun het vernattingsproject dat Natuurpunt wil realiseren in het gebied te Zammelen, door verhoging van de beekbedding in het hogere stroomgebied van de Mombeek, in overeenstemming met de natuurdoelen in dat gebied.

Verwelkom de bever in de Mombeekvallei. Grijp zijn komst aan als kans voor de realisatie van nieuwe vernattingstrajecten en als een troef voor meer biodiversiteit.

III. Naar een regeneratieve landbouw

Landbouw, en fruitteelt in het bijzonder, vormen de dragende structuur van het Haspengouwse agrarische landschap. In het voorjaar zijn de bloesems een attractiepool voor toeristen. Door de toenemende schaalvergroting en industrialisering is er echter steeds meer druk op natuur en landschap. Verkaveling zorgde voor verdwijnen van kleine landschapselementen. Het kappen van hoogstambomen in functie van laagstamfruitplantages betekende een verarming voor het landschap. De laatste jaren is dit nog verergerd door de teelt van niet-grondgebonden sierboomteelt. De toename van semi-permanente plastic-kappen voor de teelt van kleinfruit worden door bewoners en toeristen als storend ervaren. Samen met het Landschapspark 'Hart voor Haspengouw' roepen wij de gemeente op om in te zetten op het promoten en ondersteunen van natuurinclusieve rendabele landbouw.

Zet in op het behoud en herstel van landbouwlandschap en reduceer de impact van pesticiden vanuit fruitplantages

Wandelwegen en fietspaden lopen langs fruitplantages, dikwijls afgezoomd met rijen fruitbomen die net als de rest behandeld worden met gewasbeschermingsmiddelen. Als maatregel tegen drift van pesticiden hebben veel telers hagen of houtkanten geplant, of de fruitbomen vervangen door groene buffers. Dit is een goede landbouwpraktijk. Ze bevordert de biodiversiteit, voorkomt uitspoeling van pesticiden en beschermt omwonenden en toeristen tegen directe blootstelling aan gifstoffen.

Gebruik deze goede praktijk als basis voor een reglement waarin de aanplant van buffers verplicht is langs alle gemeentelijke wegen en langs plantages die grenzen aan privé-domein.

Maak een nulmeting van de totale overkapte oppervlakte en bepaal een toegelaten maximum dat niet ten koste gaat van de landschapsbeleving van zowel toeristen als omwonenden.

Stop het scheuren van (historisch) grasland

Het scheuren van grasland en de omzetting ervan in maïsakkers, is de afgelopen jaren een courante landbouwpraktijk geworden. De impact hiervan op de lokale CO₂-balans is groot als men weet dat grasland tien maal meer CO₂ capteert dan akkerland.

Bescherm gras- en hooiland als het natuurlijke kader voor grondgebonden landbouw met gesloten kringlopen en koeien in de wei enerzijds, en anderzijds als de open ruimte bij uitstek om de instandhouding van KLE's (kleine landschappelijke elementen) waar te maken.

Een erosiebestrijdingsplan op maat van Kortesseem

Het Hemel- en Droogteplan Kortesseem (startnota 2021) wil inzetten op strategische infiltratie hoog in het landschap en bepleit ingrepen op de heuvelruggen die kwetsbaar zijn voor erosie en droogte.

In haar advies pleit de Ruimteraad terecht voor concrete plannen en maatregelen voor Kortesseem na de fusie, en dit om niet te vervallen in een algemeen, stedelijk beleidsmodel voor elke deelgemeente. Het is duidelijk dat de specifieke Haspengouwse geografische context van Kortesseem een andere aanpak vereist dan Hasselt als uitloper van de Kempen.

Reduceer de impact van tijdelijke en permanente overkappingen in de aardbeien- en kleinfruitteelt op erosie via een strikt en tijdelijk vergunningenbeleid, dat voorziet in de opvang en hergebruik van hemelwater en trage afvloeiing via groenstroken en wadi's.

Bouw een korte-ketenproject uit met natuurherstel als voorwaarde en met agro-ecologie als inspiratiebron

De fusie tussen de stad Hasselt en de 'plattelands'gemeente Kortesseem biedt extra kansen om een korte keten op poten te zetten die bewoners terug voeling doet krijgen met de bron van hun voedsel en tegelijk natuur- en landschapsbeleving versterkt.

Initiatieven als De Wroeter en het inmiddels teloorgegangene Alverberg verdienen steun en navolging, met maatwerk en de sociale dimensie als troef. Herbekijk de mogelijkheid om de Alverberg op gemeentelijk vlak voldoende te ondersteunen en herbenut zo de jarenlange inspanningen die hier gerealiseerd werden in functie van een regeneratieve en gemeenschapsgebonden landbouw.

Zet publieke landbouwgronden (stad, OCMW...) in als beleidsinstrument om bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen groeikansen te bieden aan initiatieven als De Wroeter en Alverberg, of aan initiatiefnemers van samentuinen.